

Висновки та перспективи подальших досліджень. В нових умовах господарювання назріла необхідність посилення прогностичної функції щодо основних параметрів розвитку сільського господарства України за ймовірними сценаріями розвитку галузі. Розроблені прогнози зміни площі ріллі в Україні на період до 2015 р. за інерційним та інноваційним сценаріями дають можливість передбачити органам державної влади можливі варіанти розвитку подій в умовах інтеграції до СОТ. Зокрема, органам державної влади при плануванні розвитку сільського господарства необхідно формувати політику, спрямовану на підвищення продуктивності землекористування при цьому стимулюючи ефективне використання й цілеспрямоване відтворення земельних ресурсів. Саме тому розробка відповідного механізму регулювання використання земельних ресурсів на основі розробки середньо- та довгострокових прогнозів у нових умовах господарювання сприятиме забезпеченню підвищення ефективності використання земельних ресурсів.

Література

1. Крылатых Э.Н. Прогноз развития агропродовольственного сектора России до 2030 года / Э.Н. Крылатых // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2006. – №9. – С. 9.
2. Хицков И.Ф. Перспективы развития АПК региона в рыночных условиях / И.Ф.Хицков, И.Б.Загайтов, В.Ф.Печеневский, В.М.Новиков // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2003. – №4. – С. 1.
3. Дідковська Л.І. Економічний механізм раціонального використання та охорони земельних ресурсів в аграрній сфері: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 – економіка сільського господарства і АПК / Л.І.Дідковська. – К., 2006. – 20 с.
4. Галушко В.П. Формування ринку землі в Україні / Галушко В.П., Білик Ю.Д., Даниленко А.С. та ін.; під ред. А.С.Даниленка, Ю.Д.Білика. – [2-ге вид., перероб. і доповн.]. – К.: Урожай, 2006. – 277 с.
5. Третьяк А.М. Земельна політика та земельні відносини: соціально-економічні і духовні аспекти розвитку / А.М. Третьяк, В.М. Друтак. – К.: ННЦ "ІАЕ", 2007. – 186 с.
6. Лисогор В.М., Яремко С.А. Прогнозування економічних процесів із застосуванням методів статистичного аналізу та новітніх комп'ютерних технологій / Збірник наукових праць по матеріалах Всеукраїнської науково – практичної конференції «Пріоритети економічного розвитку України: Історія і сьогодення». 10-11 квітня 2007 р.- м. Вінниця, 2007.- С. 503-509.

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ АМОРТИЗАЦІЇ У ВІДТВОРЕННІ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Тищенко С.В.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Чорнопищук Т.І.

Наводиться сутність амортизації основних засобів, критичний аналіз чинної методичної бази щодо побудови амортизаційної системи в країні. Запропоновані напрями реформування державної амортизаційної політики, які посилять її роль у відтворенні основного капіталу аграрного сектору.

Постановка проблеми. У ринкових умовах господарювання важливу роль у забезпеченні процесів відтворення основних засобів відіграють власні джерела фінансування. Проте наслідки економічної кризи, нестабільність правового середовища обмежили формування і використання в аграрних підприємствах власного капіталу. Однією з головних причин занепаду матеріально-технічної бази сільського господарства є недосконала амортизаційна політика. Справедливою є критика сучасної амортизаційної політики, висловлена багатьма провідними вченими.

В умовах виживання сільського господарства амортизація втрачає свою відтворювальну функцію. За цих обставин особливої актуальності набувають питання формування державної амортизаційної політики, спрямованої на інтенсифікацію відтворення основного капіталу, враховуючи гнучку систему методів нарахування та ефективного контролю за використанням амортизаційних коштів.

Виклад основного матеріалу. Проблеми амортизації основних засобів і здійснюваної на різних рівнях управління виробництвом амортизаційної політики знайшли широке відображення в наукових роботах вітчизняних вчених-економістів Д. Бабича, О. Болховітиної, Л. Березовської, М. Герасимчука, С. Голова, Г. Кірейцева, П. Лайка, М. Могилосої, М. Огійчука, О. Олійника, П. Орлова, С. Орлова та ін. Проте не всі питання цієї важливої економічної проблеми висвітлені повністю, а тому існує необхідність проведення подальших досліджень.

Амортизаційна політика є інструментарієм реалізації аграрної політики. Амортизація, за визначенням А.Б. Ельяшевича, Е.М. Карлика — це покриття витрат по відтворенню засобів праці, спожитих у процесі виробництва, відтворенню основних фондів тієї ж потужності. А.К. Степанков доповнює вище зазначених авторів і вважає, що амортизація — суспільний економічний процес знецінення й поступового перенесення втраченої вартості основних фондів на вироблену продукцію, а також наступного відшкодування вартості використаних у процесі виробництва основних фондів за рахунок амортизаційних відрахувань, що одержують при реалізації майна.

Окремі автори - К. Маттерн і З. Танхойзер стверджують, що амортизація є грошовим виразом зносу засобів праці. Вона відбиває процес перенесення уречевленої в основних засобах суспільної праці на виробі, що виготовляються з їх допомогою. У дослідженнях А. Ковальова наголошується: „Якщо знос характеризує

втрата вартості об'єкта, то амортизація являє собою економічний механізм компенсації зносу, тобто відновлення втрати вартості й накопичення коштів, необхідних підприємству для придбання нових фондів на заміну повністю зношених" [1, с.30]

Аналіз динаміки основних засобів у сільському господарстві вказує на їх зменшення за 1996-2007 рр. у 1,6 раза, а в сільськогосподарських підприємствах — у 3 рази. Частка сільського господарства в основних фондах усієї економіки скоротилася з 14,3 до 5,7%. Забезпеченість аграрних підприємств тракторами, комбайнами та іншою технікою становить 45-50% від потреби. [2, с.5] Продовжує поглиблюватися процес деіндустріалізації галузі, що негативно впливає на якість і строки виконання основних видів робіт у рослинництві й призводить до значних втрат урожаю. Порівняно з початком 2004 року сільськогосподарські підприємства не дораховуються уже 43 тис.шт. тракторів, 9 тис.шт. зернозбиральних комбайнів, 2 тис.шт. кукурудзозбиральних комбайнів, та іншої техніки різного найменування. За даними академіка В.М. Трегобчука, вітчизняне сільське господарство за рівнем технічної оснащеності відстає нині від сільського господарства країн-членів ЄС у середньому у 8—10 разів [3, с.25].

Понад 90% наявних технічних засобів сільськогосподарських підприємств потребують заміни через їх спрацьованість. Ця частина сільськогосподарської техніки уже давно експлуатується за межами амортизаційного строку, її залишкова вартість становить в основному 5-10% від первісної, а нарахована за податковими нормами річна сума амортизаційних відрахувань по таких об'єктах основних засобів не перевищує 1,0—1,5% нинішньої вартості їх відтворення чи вартості заміщення. Тобто при здійсненні такої амортизаційної політики відновити основні технічні засоби сільськогосподарських підприємств за рахунок амортизаційних відрахувань можна буде лише через 70 років при нормативному терміну їх експлуатації, який становить у середньому 8—10 років [3, с.29].

Сучасна амортизаційна політика характеризується своєю недосконалістю. Сьогодні системою обліку амортизації не передбачаються її нагромадження в амортизаційному фонді, а за його відсутності на підприємствах амортизаційні відрахування надходять до господарського обороту і використовуються для розв'язання різноманітних господарських завдань, які не завжди пов'язані з цільовим призначенням амортизаційних відрахувань.[4, с.26].

Визначення амортизаційних відрахувань на основі лише амортизованої вартості об'єкта призводить до того, що у багатьох, особливо низькорентабельних підприємств, не вистачає коштів навіть для простого відтворення основних засобів, а це, у свою чергу, спричиняє зниження конкурентоспроможності підприємств. Не випадково, багато підприємств стратегічно обмежують період свого існування строком служби основних засобів.[5, с.56].

Як відомо, сума амортизаційних відрахувань розподіляється на дві складові частки : перша — призначена на реновацію основних засобів, друга на капітальний ремонт і модернізацію основних засобів. Проте на підприємствах спостерігаються розбіжності між нарахуванням амортизації та використанням накопиченого амортизаційного фонду на техніко-технологічне оновлення виробництва. Причини такої невідповідності кореняться в недосконалість законодавчій базі сформованої амортизаційної політики держави. Насамперед амортизаційна політика не враховує існуючу неузгодженість фінансових можливостей і технічних потреб підприємств в умовах прискореного науково-технічного прогресу. Навіть використовуючи прискорені методи нарахування амортизації, це призводить лише до погіршення фінансової стійкості підприємств.[5, с. 54].

Відповідно амортизаційна політика підприємств є не до кінця виваженою та прогнозованою, що призводить до порушення економічної сутності самого амортизаційного процесу. Діюча система нарахування амортизації і віднесення її на собівартість продукції не забезпечує їх оптимального співвідношення. Частка амортизаційних відрахувань у собівартості продукції сільськогосподарського виробництва щорічно зменшується (табл.1) [6, с.132].

Таблиця 1

Елементи операційних витрат у сільськогосподарському виробництві Вінниччини

Показник	2005р.		2006р.		2007р.	
	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%	сума, тис. грн.	%
Матеріальні затрати	6055,4	62,0	7409,8	62,8	9887,6	62,7
Витрати на оплату праці	1470,7	15,0	1771,3	15,0	2209,3	14,0
Відрахування на соціальні заходи	463,0	4,7	560,4	4,7	727,2	4,6
Амортизація	512,6	5,3	587,4	5,0	792,0	5,0
Інші витрати	1272,3	13,0	1473,2	12,5	2166,8	13,7
Всього	9774	100	11802,1	100	15782,9	100

Недосконалість амортизаційної політики підприємств аграрного сектору зумовлена несвоєчасним проведенням індексації основних засобів, неврегульованістю питань вартісної оцінки основних засобів у сільськогосподарському виробництві, докорінною зміною концептуального підґрунтя амортизаційної системи і переходом до податкової схеми нарахування амортизаційних відрахувань, при якій характерним є надмірне укрупнення груп обліку основних засобів для нарахування амортизації та повний відрив норм амортизації від фактичних строків служби як за тривалістю, так і за видовою структурою основних засобів. Внаслідок чого послабилася роль амортизації як фактора інвестиційної активності, а амортизаційні відрахування перестали виконувати своє реноваційне призначення й забезпечувати просте відтворення основних засобів.

Як зазначає О. Болховітінова, серед проблем, що в контексті сучасних економічних і політичних

процесів є пріоритетними у сфері державного піклування, важливе місце посідає активація відтворення основного капіталу, зокрема ефективної реновації — своєчасного й повноцінного відшкодування та оновлення елементів основного капіталу на вищій техніко-технологічній основі. На її думку, однією з вирішальних умов поступального економічного розвитку держави є прогресивна амортизаційна політика, що оптимізує параметри відтворення основного капіталу й забезпечує максимізацію його факторної ролі в економічному зростанні та діє у межах широкого спектра економічних відносин, пов'язаних з амортизацією, — у сферах обліку, оподаткування та інвестування [3, с.26]

Розглянувши данні проблеми можна зробити висновок, що нинішня амортизаційна політика є не до кінця виваженою, контрольованою та прогнозованою, що призводить певною мірою до порушення економічної суті самого амортизаційного процесу [7, с.144]. Тому можна навести ряд напрямів реформування для виходу з даної ситуації, які були запропоновані Парнюком В.О.:

1. Затвердження єдиного класифікатора груп основних фондів;
2. Введення прямолінійного методу з подвійною нормою нарахування в 1-й рік;
3. Реформування амортизаційної системи в поєднанні з введенням механізму податкового інвестиційного кредиту;
4. Введення подвійного обліку амортизації;
5. Нарухування амортизації проводити з розрахунку на податковий рік;
6. Встановлення окремих нормативних термінів експлуатації з визначенням діапазону відхилень від нього [8, с.18].

Для підвищення ролі амортизації у відтворенні основного капіталу необхідна відповідна нормативно-правова база, насамперед, потрібен спеціальний закон, спрямований на реалізацію гнучкої амортизаційної політики, яка б враховувала особливості функціонування підприємств. У цьому законні амортизацію доцільно трактувати як економічний процес, для чого необхідно передбачити:

- Відображення пооб'єктного обліку основного капіталу на індивідуальних рахунках із їхніми подальшими агрегуваннями у підгрупи і групи;
- Класифікацію основного капіталу на функціональній основі з урахуванням характеру й строків його використання та галузевої специфіки;
- Визначення групових норм амортизації згідно з функціональною класифікацією основного капіталу з можливістю їхнього застосування у визначеному діапазоні коливань залежно від умов експлуатації;
- Збільшення кількості методів нарахування амортизації, дозвіл підприємствам самостійно вибирати методи амортизації з повідомленням податкових органів до початку податкового періоду;
- Надання податкових знижок тільки тим державним підприємствам, які мають документальне підтвердження інвестиційного використання амортизаційного фонду;
- Введення відповідно до стратегії пріоритетів структурної та науково –технічної політики пільг із податку на прибуток, що спрямовується на оновлення основного капіталу.

Реформування амортизаційної системи в Україні має здійснюватись таким чином, щоб: амортизаційні відрахування спрямовувалися на власні інвестиційні цілі; прискорена амортизація використовувалася переважно у сфері оподаткування і не впливала через витрати виробництва на ціну продукції та фінансовий результат; було забезпечено вільний вибір та права власників основного капіталу щодо варіювання амортизаційного режиму згідно з власними інтересами (у межах ефективного державного регулювання, спрямованого на збалансування підприємницьких та державних інтересів в інвестиційній та бюджетній сфері).

З цією метою доцільно:

- удосконалити підходи до нарахування податкової амортизації шляхом поєднання методу залишкової вартості (у перші роки експлуатації об'єкта) з прямолінійним методом (у наступні роки);
- запровадити в Україні інвестиційний податковий кредит, або інвестиційну податкову знижку, які надаватимуться за умов 100-відсоткового використання амортизаційних відрахувань на інвестиційні цілі;
- розробити на рівні міністерства та відомства єдиний класифікатор груп основних фондів, з визначенням нормативних строків їх служби, які б включали певні критерії основних фондів із встановленням окремих нормативних термінів експлуатації з визначенням діапазону відхилень від нього, делегувавши тим самим підприємствам право самостійного вибору, виходячи з реальних умов формування їх інвестиційного потенціалу і фінансового стану [9, с.18-19].

Висновки. Таким чином, підвищення ролі амортизації у відтворенні основного капіталу в аграрному секторі передбачає застосування прогресивних методів амортизації, вдосконалення облікової політики підприємства, формування відповідної нормативно-правової бази щодо регулювання амортизаційної політики та сприяння цим процесам з боку держави.

Література

1. Проданчук М.А. Концепція амортизаційної політики та її вплив на формування основних засобів // Економіка АПК. – 2007. -№3. - С.29-34
2. Саблук П.Т. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України// Економіка України. – 2008. - № 12. – С.4 - 19
3. Данилів Б.В. Амортизаційна політика в сільському господарстві: вплив на відтворення основних засобів //Економіка АПК. – 2007. -№6. - С.25-32
4. Хмелевський І. Поліпшення та ремонт власних основних засобів: бухгалтерський облік // Податки та бухгалтерський облік. - 2006. - №76. - С. 24-27.
5. Старицький Т.М. Комплексна оцінка процесу відтворення основних засобів. // Агроінком. – 2004. – № 7,8. –

С. 53 – 56.

6. Ігнатів С. Н. Державний комітет статистики України Головне управління статистики у Вінницькій області. – 2007. – С. 516
7. Олійник О.В. Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві. – 2006. – С.288
8. Парнюк В.О. Особливості реформування амортизаційної політики в Україні // Фінанси України. – 2007. – №4. – С. 16-19
9. Погоріла І.І. Амортизаційна політика та її вплив на відтворення основних фондів підприємств // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. - №8. – С.17-19

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ТА ЇХ ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА В УМОВАХ КРИЗИ

В.В. Керпань

Науковий керівник: асистент О.Г. Кубай

Розглядаються проблеми фінансово-економічної стійкості аграрних підприємств в умовах фінансової дестабілізації АПК України. Подаються пропозиції щодо заходів підтримки аграрного сектору економіки з боку держави з метою забезпечення ефективного функціонування потенційного потужного експортера аграрної продукції.

Вступ. Трансформаційні процеси, що відбуваються в аграрному секторі економіки України, уповільнили темпи його розвитку. Швидке поглиблення світової фінансової кризи гостро поставило перед владою, бізнесом, менеджментом, наукою питання мінімізації наслідків для вразливої вітчизняної економіки, передусім шляхом запровадження невідкладних адміністративних, нормативно-правових і економічних важелів в основних галузях, до яких, безумовно, належить й АПК, що й зумовлює актуальність даної теми.

Постановка завдання. Питання фінансово-економічного стану аграрних підприємств досліджують багато науковців, зокрема такі як Зінов'єв Ф.В., Лагода Є.Ю., Кириленко І.Г., Дем'янчук В.В., Андрущенко Б.В., Прокопенко Н.С., Ульяновченко О.В., Череп А.В., Кириченко Л.А.

Останнім часом все частіше наголошується на особливостях фінансово-економічної стійкості для аграрних підприємств. Вона належить до найбільш нестабільних економічних категорій, оскільки на неї справляють вплив особливі фактори, невластиві іншим галузям. До них слід віднести сезонність виробництва (спричиняє нерівномірність грошових потоків), чутливість до природнокліматичних умов (впливає безпосередньо на формування прибутку), залежність від державної підтримки. Тому стратегія формування та управління фінансово-економічною стійкістю представляє собою процес формування перспективного напрямку розвитку підприємства на основі ефективного управління шляхом постановки довгострокових цілей, визначення найбільш ефективних способів їх досягнення, адекватного коригування управлінських рішень при зміні умов зовнішнього середовища.

Результати. Оскільки велика кількість аграрних підприємств перебувають у кризовому стані через неефективне управління ними, тому серед основних заходів їх фінансового оздоровлення є реконструкція процедур управління з метою визначення шляхів використання внутрішньогосподарських резервів, а також пошук можливостей залучення зовнішніх інструментів їх фінансової стабілізації.

Теперішня світова фінансова і безпосередньо пов'язана з нею економічна криза має глобальний, системний і затяжний характер. Цілком очевидно, що в умовах відсутності грошей кризові явища на світових ринках продовольства посилюватимуться, в тому числі й в силу доброго врожаю в більшості зернових країн.

На тривалість кризових явищ вказує й те, що розвинуті країни світу намагаються насамперед відтворити фінансову систему та направляють усі свої зусилля на підтримку банківського і фондового секторів. Отже, депресія світових продовольчих ринків може набути системного характеру, стати одним із додаткових чинників економічних проблем, особливо в країнах, що розвиваються.

Для України це особливо актуально, адже аграрний сектор є однією із стратегічних складових економіки держави: в АПК та споріднених із ним галузях формується до 20% ВВП. Тому стабілізація в найкоротші терміни аграрного сектору економіки країни стане одним із головних чинників вітчизняної економіки з умовах світової фінансової кризи та галуззю, що визначить її майбутнє на тривалу перспективу.

Слід також зазначити, що для АПК країни негативний вплив фінансової кризи вже відчутно проявився уповільненням інвестиційних процесів, у тому числі й через проблеми у вітчизняній банківській системі, яка є основою кредитування галузі. Вирішивши питання міжнародної фінансової допомоги (кредит у розмірі 16,5 млрд. дол.), треба негайно відновити активне кредитування АПК, особливо експорту.

Серед невідкладних заходів державної політики має бути передбачений максимально можливий рівень підтримки сільськогосподарського виробництва та переробної промисловості. Передусім, це збереження й гарантування дії на тривалий період пільгового та спрощеного режиму оподаткування сільгоспідприємств через фіксований податок, спеціальний порядок нарахування й використання ПДВ, пролонгацію до кінця наступного року кредитів комерційних банків, часткову або повну сплату наперед їх відсотків за рахунок Державного бюджету України.

Доцільним вважається також повернення до рівня минулих років тарифів на імпорт окремих видів продовольства, особливо м'ясної групи, введення заборони на певний період переробки м'яса за давальницькими схемами, скасування експортного мита на соняшник та ін. Запровадження таких заходів навіть